

הדעת

הדעה את
אלוהיך אביך
ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

פטרון מערכת דעה:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה
וז' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

גליון צ' - פרשת דברים-חזון - שנת תשפ"ב

גליון מיוחד לימי
בין המצרים (ג)

מסילת המועד

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

כי גדול כים שברך מי ירפא לך:

אויב דער בראך איז
אזוי גרויס - איז די
נחמה נאך גרעסער

עמוד ה'

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

שיעור על ימי בין המצרים (המשך ב')
פרשת מט"מ שנת תשס"ו

כי מרחמם

ינהגם:

הנהגה של
כלל ישראל
במידת
רחמנות

א. גדולה דעה: כח הדעת - לקשר את עצמו ולרחם על זולתו

מידת הדעת - ידיעה עד כדי התקשרות והתחברות לדבר | תנאי הקנין תלוי בעיקר במידת הדעת משום שהדעת מחברו להחפץ עד הכנסתו לרשותו | מידת הרחמים תלוי לפי גודל הדעת | רחמים פירושו להרגיש את צער הזולת כצערו וע"כ תלוי בגודל הדעת

ב. גדולה נקמה: נקמה על הסטרא אחרא מכח הדעת

על ידי כח הרגש של רחמנות צריך גם להרגיש שנאה כלפי עושי מעשה עוול | וכעומק כח הדעת שממנה בא מידת הרחמים כך גודל כח הנקמה | התורה משווה מי שפוגם בכרית לרוצח את הנפש | קדושת ארץ ישראל אינו יכול לסבול את מי שאינו שומר הברית

ג. אוהבי ה' שנאו רע: אהבת ה' מעורר שנאה לרע

כלל ישראל בטבעם הם שונאים את הרע | כלל ישראל בטבעם הם בעלי רחמנות וע"כ מרגישים שנאה גדולה להרע | פנחס קנא לאלוהיו לגודל מידת הרחמים שבו | לפי גודל הדביקות בחיי עוה"ב זוכים לפלוט את הרע | במצב של חולי פולטים את הרע ע"י בכיה | בין המצרים לפי שהוא מצב של חולי ע"כ יש ענין לבכות כדי לפלוט את הרע

א.

גדולה דעה: כח הדעת - לקשר את עצמו ולרחם על זולתו

מידת הדעת - ידיעה עד כדי התקשרות והתחברות לדבר | תנאי הקנין תלוי בעיקר במידת הדעת משום שהדעת מחברו להחפץ עד הכנסתו לרשותו | מידת הרחמים תלוי לפי גודל הדעת | רחמים פירושו להרגיש את צער הזולת כצערו וע"כ תלוי בגודל הדעת

וכפי עומק ההתקשרות הנדרשת כן צריך שהדעת תהיה עמוקה ורחבה יותר, ולכן אמרו חז"ל (מסכת יבמות דף צ: כתובות ג. גיטין לג. עג.) שכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש, והיינו אדעתא דמשה, ולכן אומרים בשעת הקידושין כרת משה וישראל (תוס' גיטין לג. ד"ה כל). והיינו כי ידוע שמשה רבינו הוא כללות הדעת של כל ישראל (עין זוה"ק ח"ב דף רכא. 'משה דא רוא דדעת'), ולהיות קידושין בחינה גבוהה מאד של התקשרות אשר אין דעת בני אדם משגת עומק התקשרות זו, לכן סומכים על דעת משה רבינו שהוא סוד הדעת, ועל ידי דעתא דמשה הלים הקידושין.

מידת הרחמים - להרגיש את צער הזולת כצערו שלו ממש

והנה כבר נתבאר (גליון הקדום) בהרחבה מהותה של מידת הרחמים, ותורף הדברים שמידת הרחמים הוא התחברות והתקשרות עם הזולת בקשר אמיץ כל כך עד שהאדם מרגיש את צערו וכאבו של הזולת כאילו הוא צערו וכאבו שלו בעצמו, והיינו שישנו כח בנפש האדם להרחיב את גבולות האני' שלו מעבר לרמ"ח אבריו ושם"ה גידיו שלו,

מידת הדעת - התקשרות והתחברות לדבר עד כדי התפעלות הנפש

בגמרא במסכת ברכות (דף לג.) איתא: אמר רב אמי גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר (שמואל ב, א) 'כי אל דעות ה'', וכל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו, שנאמר (ישעיהו כז, יא) 'כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו', אמר רבי אלעזר גדול מקדש שנתן בין שתי אותיות, שנאמר (שמות טז, יז) 'פעלת ה' מקדש ה'', ואמר רבי אלעזר כל אדם שיש בו דעה כאילו נבנה בית המקדש בימיו, דעה נתנה בין שתי אותיות, מקדש נתן בין שתי אותיות. מתקיף לה רב אחא קרחינאה, אלא מעתה גדולה נקמה שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר (תהלים צד, א) 'אל נקמות ה'', אמר ליה, אין, במילתה מיהא גדולה היא, והיינו דאמר עולא שתי נקמות הללו למה, אחת לטובה ואחת לרעה, לטובה דכתיב (דברים לג, ב) 'הופיע מהר פארן', לרעה דכתיב 'אל נקמות ה' אל נקמות הופיע'. ומדבריהם ז"ל עולה שישנו קשר משולש בין דעת, נקמה, ובנין בית המקדש, וצריך ביאור השייכות ביניהם. והנה

ידוע שדעת הוא מלשון 'האדם ידע את חוה' (בראשית ד, ה), 'והוא לשון התקשרות והתחברות שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאוד' (תניא פ"ג, וע"ע שם פ"ב), וכמו שאיתא בתניא (שם) ש'חכמה' ו'בינה' היינו ידיעת והבנת הדברים, אך אינם נהפכים להיות חלק מעצמיות האדם אלא כידיעה חיצונית בלבד, ומידת הדעת' הוא שידיעה זו מביאה את האדם להתפעלות הנפש, והוא מתקשר ומתחבר עמה עד שנהפכת להיות חלק ממנו.

קנין הוא התקשרות לחפץ ולכן קנין צריך דעת

ולכן מצינו שלא ניתן לעשות קנין ללא דעת, שהרי המהות של קנין הוא להכניס לרשות האדם דבר שלא היה ברשותו עד הקנין, ולזה צריך דעת, דהיינו לחבר אליו את החפץ שהוא מבקש לקנות, ולהכניסו לרשותו להיות שלו. וזהו שאמרו חז"ל (מסכת נדרים דף מא.): דא קני מה חסר, דא לא קני מה קני. וכן הוא במדרש (ויק"ר פ"א ס"ו): דעה חסרת מה קנית. והיינו שללא דעת לא ניתן לקנות מאומה, כי צריך דעת כדי לחבר ולקשר אל האדם את מה שהוא חפץ לקנות.

ולהכליל בתוך ה'אני' שלו אף בני אדם נוספים, עד שצערם וכאבו יגעו בנימי נפשו כמו צערו וכאבו שלו בעצמו, וממילא מתעוררים בו רגשי חמלה ורחמים גדולים על הזולת, ויעשה כל טצדקי שבעולם כדי להסיר את צערו ולרפאות את כאבו של הזולת, שהרי הוא מרגיש זאת כצערו וכאבו שלו ממש, וכל אשר לאיש יתן בעד הסרת צערו ורפיו כאבו.

גודל הרחמים תלוי בגודל הדעת

זהו מה דאיתא בליקוטי מוהר"ן כמה פעמים ש'מי שיש לו דעה יש לו רחמנות' (תורה קיט ועוד), וגודל הרחמים תלוי בגודל הדעת' (תורה נו). כי כאמור מידת הרחמים הוא להרגיש ולכאוב את כאב הזולת ככאבו שלו בעצמו, ומי שאין בו דעת אינו מסוגל להרגיש

מידת הרחמים הוא להרגיש ולכאוב את כאב הזולת ככאבו שלו בעצמו, ומי שאין בו דעת אינו מסוגל להרגיש צער הזולת, כי מצד הטבע החומרי שבאדם אינו מרגיש רק כשכואב לו בעצמו, אכן מי שיש לו דעה מתחבר ומתקשר עם הזולת בקשר אמיץ עד שמרגיש את צערו ואת כאבו, וגודל הרחמים תלוי בגודל הדעת'

ומי שאינו מרגיש שנפשו סוערת בקרבו כאשר הוא מתוודע למעשים שהם היפך רצון השי"ת, ואינו מתמלא אף וחימה נגד האנשים שעושים כן, הרי זה אות וסימן שחסר לו במידת הרחמים, וכי אינו בר דעת, **כי כאמור מידת הרחמים להיות לבו ער לכל הסובב אותו**, וכל הקורה והמתרחש בעולם נוגע אליו ממש כאילו נעשה לו בעצמו

מאור עינים

בי סוד כל הגלות הוא על ידי שמפילין הדעת צמיר וקטנות שטובדין את ה' דעת קטן מאוד וצלי תענוג ושארין תמיד למטה מנקוס הדינין ועל ידי זה הם צגלות כמ"ש (איכה א', ג') כל רודפיה השיגור צין המלרים מפני מה השיגור כל רודפיה מפני שהם צין המלרים שהדעת שלהן נפל צקטנות ומילר עד שיתמלא הארץ דעה את ה' ויכיה גאולה שלימה צריצוי הדעת... והת"ה שיש להן הדעת תמיד צגודל המעלה לכן נקרא שצת תמיד כנודע אזל קדושת השצת נמשך לכל א' להשיג הדעת עד שאמרו אפילו עם הארץ אימת שצת עליו שירא לסקר בשצת ולכך נותנין לו נחלה צלי מלרים למענג את השצת כי הוא יולא ממלרים שהם מנקוס הדינין אל נחלה שהוא צלי מלרים עולם התענוג כאמור

והתחברות בקשר אמיץ וכנ"ל - מתחבר ומתקשר עם הזולת בקשר אמיץ עד שמרגיש את צערו ואת כאבו, וגודל הרחמים תלוי בגודל הדעת', כי כמה שדעתו של האדם עמוקה יותר כך הוא יותר מסוגל להתחבר ולהרגיש את הזולת, עד שאינו חש שום הבדל בין צערו וכאבו שלו לצערו וכאבו של הזולת. והנה איתא בכתבי אריז"ל (עץ חיים שער כג פ"ח) שדעת היא ההארה מהכתר, ובזוה"ק (ח"ב דף י'): איתא שהכתר שהוא כולו רחמים, והיינו כנ"ל שמידת הדעת היא ההארה נפלאה ממידת הרחמים

שהאדם יכול להתקשר ולהתחבר עם הזולת עד שיחוס וירחם עליו באותה מידה בה הוא מרחם וחס על עצמו.

צער הזולת, כי מצד הטבע החומרי שבאדם אינו מרגיש רק כשכואב לו בעצמו, אכן מי שיש לו דעה - שענינה התפעלות הנפש המביאה להתקשרות

ב.

גדולה נקמה: נקמה על הסטרא אחרא מכח הדעת

על ידי כח הרגש של רחמנות צריך גם להרגיש שנאה כלפי עושי מעשה עוול | וכעומק כח הדעת שממנה בא מידת הרחמים כך גודל כח הנקמה | התורה משווה מי שפוגם בברית לרוצח את הנפש | קדושת ארץ ישראל אינו יכול לסבול את מי שאינו שומר הברית

כלפי הרוצח, כך ממש צריך האדם להרגיש בנפשו רגשי שנאה וזעל כלפי פגם הברית, כי הוא דבר שנאו ומשוקץ לפני ה'.

ארץ ישראל מקיאה מקרבה את מי שאינו שומר הברית

וזאת היא מידת ארץ ישראל אשר אינה סובלת את מי שאינו שומר הברית אלא מקיאה אותו מקרבה, כמו האוכל מאכל רע שאין הגוף מסוגל לסבול את המאכל ומקיאה אותו ממנה, כמו שנאמר בפרשת עריות (ויקרא יח, כז-כח) 'כי את כל התועבת האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ, ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם'.

מידה זו להרגיש שנאה לפגם"ב נקראת 'רוגזא דיוסף דאקרי ברוך'

והנה על הפסוק בפרשת וישב (בראשית לו, א) 'וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען', דרשו חז"ל (בר"ר פד, ג) את הפסוק (איוב ג, כו) 'לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגזי' - לא שלותי מעשו, ולא שקטתי מלבן, ולא נחתי מדינה, ויבא רוגז, בא עלי רגזו של יוסף, שעל ידי שביקש לישב בשלוה בעולם הזה נדוודו לו שטנו של יוסף. כי יעקב אבינו רצה לזכות לגור בארץ ישראל ארץ מגורי אביו, אך קפץ עליו רוגזו של יוסף, דהיינו שעדיין לא תיקנו את סוד רוגזו של יוסף. והנה לא ניתן לבאר בהרחבה סוד רוגזו של יוסף, אך תורף הדברים הוא כי איתא בזוה"ק (ח"א דף קפד): אית רוגזא ואית רוגזא, אית רוגזא דאיהו מברכא מעילא ומתא ואקרי ברוך וכו', ואית רוגזא דאיהי אתלטיא לעילא ותתא כמה דאתמר דאקרי ארוך. רוגזא דאיקרי ארוך היינו שעושה רוגזא אפילו על דברים שצריכים לסבול ולא לרגזו עליו לגמרי, וכגון בענין ברית שאי אפשר לקיים מצוות פריה

והנה במקרה שאיש אכזרי וגבר אלים יפגע באיש חלש וחסר ישע, מובן לכל אחד שממידת הרחמים להציל את החלש מידי האיש האכזרי, ואף אם בגלל כן יצטרכו לפגוע באיש האכזרי, ואין זה נוגד את מידת הרחמנות, אדרבה, זאת היא מידת הרחמים להציל את העשוק מיד עושקו, ויתכן שיש בזה ממידת הרחמים אף כלפי האיש האכזרי, כדי למנוע ממנו המשך מעשיו הרעים. וכך היא המידה גם כלפי החוטא כלפי שמיא שממידת הרחמים להתמלא כעס ושנאה על כך, ולנקום את נקמת ה' למען יחדל ממעשיו הרעים.

כעומק הדעת כך גודל הנקמה

ולפי זה מובן היטב השייכות בין 'דעה' ו'נקמה' ששניהם ניתנו בין שתי אותיות, כי כאשר האדם הוא 'בר דעת' שמחובר ומקושר בקשר אמיץ עם שאר בני אדם, ונפשו מתפעלת מכל הקורה בעולם כאילו נוגע אליו בעצמו, אם כן הוא גם מתמלא רוגז ושנאה כלפי אלו עושי עוול, וינקם בהם על מעשיהם, וכפי מידת 'גדולה דעה' שבו כך 'גדולה נקמה' שלו.

'כן הדבר הזה' - צריך להרגיש שנאה לפגם הברית כמו שמרגישים כלפי רוצח

וזהו מה שאמרה תורה בפרשת נערה המאורסה (דברים כב, כז) 'כי כאשר יקום איש על רעהו ורצחו נפש כן הדבר הזה'. כלומר שהתורה"ק משווה את פגם הברית לרציחה, דהיינו שכמו שברור ומובן לכל אדם שרציחה הוא מעשה אכזריות שאין כמוה ולב כל אדם מתמלא שנאה עזה כלפי הרוצח, ויתירה מכך שאדם מן הישוב אף אינו מסוגל לעמוד בד' אמותיו של רוצח כי הוא מרגיש שנפשו נגעלת ממנו, וכן הדבר הזה ממש, שאותם רגשי שנאה וזעל שהאדם מרגיש

ממידת הרחמים - להרגיש שנאה כלפי כל עושי עוול

וממוצא הדברים שכל מי שיש בו דעת אינו חי חיים פרטיים ועסוק רק אם צרכי עצמו, אלא לבו ער לכל הקורה אף עם שאר בני אדם, שמח בשמחתם כבשמחת עצמו ומצטער בצערם כאילו היה צערו שלו, כי זאת היא ממידת הדעת להיות מחובר ומקושר בקשר אמיץ עם שאר בני אדם, ולהיות נפשו מתפעלת מהקורה אצל הזולת באותה מידה בה הוא מתפעל ומרגיש את המתרחש אצלו.

ולכן באותה מידה שיכמרו רחמיו על כל מר נפש, כמו כן באותה מידה עצמה יתעוררו אצלו רגשי רוגז ושנאה כלפי אלו שאינם מתנהגים על פי תורה ומצוות ועושים היפך מרצון השי"ת ח"ו, ואף שלא גרמו לו כל עוול אלא שגרמו עוול לאנשים אחרים או שחטאו כלפי שמיא, מכל מקום לא יוכל להמשיך את סדר יומו בשובה נחת ולומר שלום עלי נפשי, כי בהיותו 'בר דעת' שנפשו קשורה בקשר אמיץ בנפשות שאר בני אדם, הרי שכמו שאינו מוצא מנוח לנפשו כאשר הוא מתוודע לצרת הזולת ונפשו כאובה ובוכיה על צערו של חבירו כאילו היה צערו שלו בעצמו, כך באותה מידה ממש הוא אינו מסוגל להתעלם ממעשיהם הרעים של שאר בני אדם, כי הוא מרגיש כאילו הם פוגעים בו בעצמו, ולכן כאשר יוודע לו על חטא או עוול שנעשה הוא לא ישקוט ולא ינוח, אלא יעשה ככל אשר ביכלתו להציל את העשוק מיד עושקו, וילבש עזו וגבורה לנקום את נקמת ה', ומי שאינו מרגיש שנפשו סוערת בקרבו כאשר הוא מתוודע למעשים שהם היפך רצון השי"ת, ואינו מתמלא אף וחימה נגד האנשים שעושים כן, הרי זה אות וסימן שחסר לו במידת הרחמים, וכי אינו בר דעת, **כי כאמור מידת הרחמים להיות לבו ער לכל הסובב אותו**, וכל הקורה והמתרחש בעולם נוגע אליו ממש כאילו נעשה לו בעצמו.

ורביה אם האדם הוא פורש את עצמו לגמרי מכל עניני עולם הזה, ואילו רוגזא דאיקרי ברוך היינו

שהאדם שומר הברית על פי תורה, וסוד רוגזו של יוסף הוא רוגזא דברוך, וביקש יעקב לישב בארץ

ישראל אך עדיין לא נתברר סוד רוגזו של יוסף, ולא יכלו לרשת את ארץ ישראל.

ג.

אוהבי ה' שנאו רע: אהבת ה' מעורר שנאה לרע

כלל ישראל בטבעם הם שונאים את הרע | כלל ישראל בטבעם הם בעלי רחמנות וע"כ מרגישים שנאה גדולה להרע | פנחס קנא לאלוקיו לגודל מידת הרחמים שבו | לפי גודל הדביקות בחיי עוה"ב זוכים לפלוט את הרע | במצב של חולי פולטים את הרע ע"י בכיה | בין המצרים לפי שהוא מצב של חולי ע"כ יש ענין לבכות כדי לפלוט את הרע

כלל ישראל נתייחדו במידה זו להיותם שונאי זימה

ומידה זו - להיות הנפש סולדת מעשי זימה ולשנוא בתכלית השנאה את כל התועבות האל - מיוחדת לעם ישראל קדושים, וכמו שאמר בלעם (מסכת סנהדרין דף קו): אלקיהם של אלו שונא זימה הוא. דהיינו שמידה זו להיות שונא זימה מיוחדת הוא לאלקיהם של אלו דהיינו שהיא מידה מיוחדת לעם ישראל. ואילו הקיאה הארץ את הגוי אשר ישבו בה, לא היו ישראל יכולים להכנס לארץ ישראל מחמת סלידתם את כל התועבות האל, ורק לאחר שהארץ הקיאה אותם יכלו ישראל להכנס לארץ ישראל ולרשת אותה.

על ידי מצות מילה מתדבק האדם במידת הרחמים ומרגיש שנאה לכל עניני החומר

וזכו כלל ישראל למידה זו על ידי מצות מילה, כי הנה אמרו חז"ל (מסכת נדרים דף לא): גדולה מילה שנכתרה עליה שלש עשרה בריתות. ואיתא בקדמונים (עיין פירוש הרוקח עה"ת פר' לך עמ' קמו) שהם כנגד י"ג מידות של רחמים, והיינו שעל ידי המילה זוכה האדם למידת הרחמים, ומילה היא מסירת ערלת הדעת כמ"ש הארז"ל ע"כ שייך מילה לרחמים כנ"ל, וע"כ נכתרה עליה דוקא י"ג בריתות כנגד הי"ג מידות של רחמים, ומי שיש לו דעת דקדושה שונא זימה כנ"ל כי דעה מקושר לנקמה, כי אין גבולות האני שלו מצומצמות רק על הנעשה אצלו, אלא מרגיש חיבור וקשר אמיץ עם הזולת, ובד בבד מרגיש כעס ושנאה לכל התועבות אשר שונא ה' וכנ"ל.

פנחס קנא לאלוקיו לגודל מידת הרחמים שבו

וזה היה כוחו של פנחס 'אשר קנא לאלוקיו' (במדבר כה, יג), 'ויקח רמ"ח בידו' (שם ז), רמ"ח אותיות רח"ם, דהיינו שמעשהו של פנחס נבע מגודל מידת הרחמים שהיתה טבועה בו, וכגודל הרחמים כך היתה עוצם שנאתו לכל התועבות האלו, ורחמים אלו הם שהביאו לקחת רמה בידו ולקנאות את קנאת ה' צבאות, והיינו כי זכה פנחס להשיג מידה זו של 'רוגזא דאיקרי ברוך'.

פנחס זכה להשיג מידת 'רוגזא דיוסף' יותר ממשא רבינו

ובמידה מסוימת היתה השגתו של פנחס במידה זו יותר ממשא רבינו, כי אצל משה רבינו מצינו שנתבע על רוגזא דידיה, וכמו שנאמר (תהלים קו, לב - לג) 'ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם, כי המרו את רוחו ויבטא בשפתי'. וכמוכן שלא היתה זאת באשמתו של משה אלא שהעולם עדיין לא היה מוכן לגילוי של 'רוגזא דאיקרי ברוך', ומאה טעמא פירש משה מן האשה (מסכת יבמות

דף סב), כי עדיין לא היה העולם ראוי להתגלות רוגזא דיוסף דאיקרי ברוך וכנ"ל.

פנחס היה דבוק בעולם הבא לכן הרגיש שנאה לכל עניני החומר

וכמה שהאדם דבוק יותר בעולם הבא כך הוא זוכה יותר להשיג מידה זו, שמרגיש שנאה וסלידה מכל דבר חומרי, ולכן פנחס זה אליהו (זה"ק רע"מ ח"ג דף רטו. ועוד) לא מת, כי גם בחיים חיותו בעולם הזה היה גופו קשור ודבוק בעולם הבא, ולא היה צריך למות כדי לזכות לחיי עולם הבא. וזהו שאמר הקב"ה למשה (במדבר לא, ב) 'נקם נקמת בני ישראל מאת המדינים אחר תאסף אל עמיך', דהיינו שכח המלחמה במדינים שהחטיאו את ישראל צריך להיות ממקום של 'אחר תאסף אל עמיך', דהיינו שיהיה דבוק בחיי עולם הבא, כי כאמור כמה שהאדם דבוק יותר בחיי עולם הבא כן תגבר שנאתו לכל דבר גשמי, ולכן פנחס היה הכהן המשוח למלחמה זו, כי כאמור פנחס זה אליהו לא מת כי גם בחיים חיותו בעולם הזה היה גופו קשור ודבוק בעולם הבא.

ע"י התדבקות בחיי עוה"ב זוכים לפלוט את כוחות הרע

והנה כאשר האדם מתדבק בחיים רוחניים שהם החיים הנצחיים, חיי עולם הבא, הוא מגביר בקרבו את השנאה לכל התועבות האל ולכל דבר חומרי, ועל ידי זה הוא זוכה לדחות ולפלוט מקרבו את כל תערובות הפסולת והרע של אומות העולם, והנה כח זה של פליטת הכוחות הרעים מהאדם נקרא 'מלח', שכן המלח גורם לפליטת הדם מהגוף, ואמרינן בגמרא (מסכת בבא בתרא דף נח:): בראש כל מרעין אנא דם, כלומר, שכל תחלואי האדם באים מריבוי הדם בקרבו, ולמלח יש כח לשאוב את הדם מגוף האדם שיפלטו חוצה, ומלבד זאת המלח גם מבריא וממתק את הבשר, וכדאמרינן בגמרא (מסכת ברכות דף ה.) שמלח ממתקת את הבשר.

'ברית מלח' - ע"י שמירת הברית נדחים כוחות הטומאה

וכח זה של פליטת כוחות הרע ע"י מלח נקרא 'ברית', כמו שכתוב (במדבר יח, יט) 'ברית מלח עולם הוא לפני ה', דהיינו שבכח קדושת יוסף ושמירת הברית ניתן לדחות ולפלוט את כל כוחות החומריים ואת כל כוחות הרע של אומות העולם. וכאשר חטאו את ישראל בבעל פעור שעבדו לצואה ולמותרות הגוף שהם החלקים הזרים שצריך לדחות אותם מהגוף, לא היה בידם את הכח לדחות את הכוחות הזרים של אומות העולם, ומזה נגרם שנשלו בחטא עם המדינים, ולכן דוקא לפנחס זה אליהו - שהיה

מופשט מכל הענינים החומריים וכנ"ל - היה הכח לקנאות את קנאת ה' ולדחות את כוחות הרע של אומות העולם שנתערבו בישראל, וזהו שבמלחמה זו נאמרו דיני הגעלה שענינם פליטת הבלעיות שבתוך הכלים, כי כאמור זה היה עיקר המלחמה נגד המדינים לדחות את כוחות הרע של אומות העולם שנתערבו בישראל.

במצב של חולי אופן הפליטה הוא ע"י בכיה

וישנו כח נוסף של פליטה, והוא כשיש לאדם חולי ועל ידי הבכי הוא פולט את הצער והכאב הכבוש בתוכו, 'דמעה' בגי' 'פלט', והדמעות הן מלוחות, שיש בהם אותו כח של מלח. וזה היה ענין הבכי של בני ישראל בחטא של בעל פעור, כמו שנאמר (במדבר כה, ו) 'והמה בוכים פתח אהל מועד', כי כלל ישראל היו במצב של חולים, ולכן אופן פליטת כוחות הרע שנתערבו בהם היה על ידי בכי.

החולי הגדול יותר - כאשר האדם אינו מרגיש כלל את החולי

והנה לפעמים החולי מתגבר כל כך על האדם עד שאין האדם מרגיש כלל את חליו, והוא חולי מסוכן מאד, וזהו מה שקצף משה על פקודי החיל אשר החזיו את הנקבות במלחמת מדין, 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר פעור ותהי המגפה בעדת ה' (במדבר לא, טז). כלומר, הלוא זו טומאת הגוים אשר שונא ה' אלוקיך, וכי איך אינכם חשים שנאה עצומה לכל התועבות האל, ועל כך ראוי לבכות ביותר, כי הוא סימן שהחולי גבר כל כך עד שאין מרגישים אותו כלל, וזהו מה שמצינו שכאשר נפגש יוסף עם אחיו בכה כמה פעמים (עיין בראשית מב כד, מג ל. מה יד, שם טז), כי לפי ערך מעלת השבטים הם עדיין לא השיגו דרגה זו של 'רוגזא דיוסף' שהוא הרגשת השנאה כלפי כל הענינים החומריים, ועל כך בכה יוסף.

הבכיה בימי בין המצרים לעורר את רגשי השנאה לכוחות הטומאה

והנה בימי בין המצרים צריך לבכות ולהתאונן על הגלות המר הזה, וענין בכיה זו שנוכה לעורר בקרבנו רגשי שנאה וכעס כלפי כל כוחות הטומאה, וכפי מידת השנאה שיש בקרבנו על כל עניני החומר ועל כל כוחות הטומאה, כך ישנה התעוררות של מידת הרחמים, שיתפשט האני של הקב"ה על כל אחד ואחד מישראל, בבחינת 'אני ראשון ואני אחרון מלך ישראל וגואלו' (ישעיהו מד, ח), ויתגלה כבוד מלכותו במהרה למען כבוד שמו הגדול כאמור הכתוב (שם מה, יא) 'למעני למעני אעשה', במהרה בימינו אמן.

נקודות:

ולפי זה מובן היטב השייכות בין 'דעה' ו'נקמה' ששניהם ניתנו בין שתי אותיות, כי כאשר האדם הוא 'בר' דעת' שמחובר ומקושר בקשר אמיץ עם שאר בני אדם, ונפשו מתפעלת מכל הקורה בעולם כאילו נוגע אליו בעצמו, אם כן הוא גם מתמלא רוגז ושנאה כלפי אלו עושי עוול, וינקם בהם על מועשיהם, וכפי מידת 'גדולה דעה' שבו כך 'גדולה נקמה' שלו

~

והנה בימי בין המצרים צריך

לבכות ולהתאונן על הגלות המר

הזה, וענין בכיה זו שנוכה לעורר בקרבנו רגשי שנאה וכעס כלפי כל כוחות הטומאה, וכפי מידת השנאה שיש בקרבנו על כל עניני החומר ועל כל כוחות הטומאה, כך ישנה התעוררות של מידת הרחמים, שיתפשט האני של הקב"ה על כל אחד ואחד מישראל

א. תיקון כח הראיה בשבת חזון

חזון ישעיהו בן אמוץ (ישעיה א, א).

שבת לפני תשעה באב נקרא בישראל 'שבת חזון', וי"ל בזה כי נרמז בשמו תיקון בענין כח הראיה. כי הנה על עת החורבן נאמר (איכה א, טו) עיני עיני יורדה מים וגו', שנהיה פגם בענין הראיה, ולכן 'הרפן' הוא בגי' ב' פעמים 'עין' אשר הם נפגמו. אבל בשב"ק שלפני תשעה באב נמשך הכח לתקן את הפגם הזה, ולכן נרמז בו ענין הראיה בתיקונו.

ויש לבאר את ענין תיקון תוספת כח זה, ע"פ מה שאמרו חז"ל (מגילה ג) שיש ענין של אע"ג איהו לא הוי מזליה הוי, הרי כי כח המזל גדול הוא לראות גם מה שא"א לראות בלא זה. ולפי זה יש לומר כי בכח השבת מיתוסף ענין המזל על הראיה, ועי"ז נהיה תיקון בענין זה. והיינו ע"פ מה שפירש הרמ"ע מפאנו ז"ל (עשרה מאמרות, הקור דין, ח"ב פכ"ט) אשר זכות האבוק"ק הוא המזל של כלל ישראל, והרי בכל שב"ק מאיר אור עבודת האבוק"ק, כי לכן אוכלים ג' סעודות בשב"ק כנגד ג' האבוק"ק, והוא ענין הש' של תיבת שבת הרומז על ג' הקוין חסד גבורה ותפארת שהם בחי' האבוק"ק. ולכן מתעורר בשב"ק כח המזל של כלל ישראל, אשר בא מכה עבודת האבוק"ק כג"ל. וכן ידוע כי כל אחד מהאבוק"ק הוא כנגד שם הוי"ה, ונמצא כי ע"י האבוק"ק נמשך ג' פעמים שם הוי"ה והוא בגי' מולא'. וזהו ענין 'שבת חזון' שבא על תיקון הראיה, כי ע"י המזל המאיר בשב"ק רואים בראיה עליונה יותר.

וי"ל עוד כי הנה חרבן אשר הוא בגי' ב' פעמים עין כנ"ל, הוא בגי' י' פעמים הוי"ה. ויש לפרש כי י' פעמים אלו הם כנגד העשר ספירות, אשר הספירה העשירית היא בחי' מלכות שמים, אשר בה יכול להיות ענין של חסרון וחורבן כידוע. והנה כנגד כל אחד מהאבוק"ק יש שם הוי"ה כנ"ל, ויש לומר כי יש קומה שלימה של הוי"ה דהיינו י' פעמים הוי"ה כנגד כל אחד מהאבוק"ק. אבל לפי שנהיה פגם וחורבן בעינים כנ"ל, לכן חסר הבחי' העשירית אשר בה שלט החורבן, והוא ענין שם 'שבת' שהוא בגי' כ"ז פעמים הוי"ה, דהיינו ג' פעמים קומה שלימה של הוי"ה בחסרון הבחי' העשירית. ובשבת חזון שניתוסף כח בענין הראיה, מעוררים את כח המזל של האבוק"ק, ומשלימים את ענין הראיה כנ"ל. ונהיה בחי' של 'שבת' עם 'מולא', דהיינו ל' פעמים הוי"ה. ומנין זה הוא בגי' 'תשעה באב', כי ביום זה שבו היה החורבן אשר פגם בענין הראיה כנ"ל, בו עצמו נגזו התיקון וההשלמה לזה הענין, וכידוע מדברי חז"ל (אכ"ר א, טז) שבתשעה באב עצמו נולד משיח, אשר הוא בחי' תיקון מדת המלכות וכן הראיה בשלמות.

ב. שבת חזון בחינת ראייה באספקלריא המאירה

חזון ישעיהו בן אמוץ אשר הזה על יהודה וירושלים (ישעיה א, א).

איתא בזה"ק (תיקוף דה) כי שם הוי"ה הוא בחי' אספקלריא המאירה ושם אדנ"י הוא בחי' אספקלריא שאינה מאירה. ועוד אי' בזה"ק (שם ע"ב) כי 'חזון' הוא בגי' הוי"ה שהוא בחי' אספקלריא המאירה כנ"ל, ואילו 'חזון' (חסר ו) הוא בגי' אדנ"י בחי' אספקלריא שאינה מאירה. ועי"ז ש' אות ו' הוא בחי' שם הוי"ה [כי הוא כנגד מדת התפארת, ואכמ"ל]. וכאשר הוא מאיר בתיבת חזון (מלא) אזי היא באה לבחי' אספקלריא המאירה.

ויש לומר כי ו' זו המיתוספת על תיבת חזון באה מתיבת חזוה, דהיינו מן השם הוי"ה עצמו, כי נהיה יחוד הוי"ה אדנ"י ועובר הו' משם הוי"ה לשם אדנ"י. וזה מרומז בדברי הנביא 'חזון ישעיהו וגו' אשר חזוה, שנהיה חזון מלא וזהו חסר ו'. וזו היא עבודת שבת חזון לתקן את מדת המלכות, להעלותה ולייחדה בשם הוי"ה. ואז היא נהיית בחי' אספקלריא המאירה כנ"ל, ולכן נקרא שבת חזון הרומז על שלימות ראיית הנבואה.

ג. בשבת חזון מתגלה הראיה העליונה שיש בתוך ההסתרה

חזון ישעיהו (ישעיה א, א).

איתא בזה"ק (ח"ב ע"ג) על הפסוק (שה"ש א, טו) עיניך יונים, שענין 'יונה' רומז על בחי' 'אונאה', וזהו ביאור 'עיניך יונים' שהענינים העליונים פועלים באופן של אונאה, עי"ז. והיינו שיש מצבים של הסתר פנים שגורא כאילו ח"ו אין הראיה העליונה משגיחה על הנעשה בעולם, כי רואים שיש צדיק ורע לו רשע וטוב לו וכדומה, ולפי הנראה לעיני בשר הרי זה מצב של העדר ההשגחה ח"ו. אבל אין זה אלא 'אונאה', שהקב"ה כביכול מרמה בזה את רשעי ארץ שאינם מאמינים בהשגחתו על כל הנפעל, אבל רואי כי באמת מנהיג הקב"ה לכל הברואים ומשגיח עליהם בעינא פקחא. ובעת חורבן ביהמ"ק היה מצב של הסתר פנים, והיה נראה כאילו אין העינים העליונים משגיחים על החורבן הנורא. אבל בודאי כי 'עיניך יונים', ובהסתר היתה ההשגחה קיימת כימי עולם, ולכן נקראת השבת שלפני תשעה באב 'שבת חזון', להורות על הראיה העליונה הקיימת בכל המצבים, ובאמת אמרו, כי לא רק שהראיה העליונה עדיין קיימת אפילו בזמני ההסתרה, אלא כאשר יש הסתר פנים לעיני בשר, אזי בפנימיות הדברים יש השגחה עמוקה עוד יותר. כי ההשגחה הגלויה מוגבלת כמה שאפשר לגלות, וכאשר ההנהגה היא בהשגחה גלויה, כביכול מוגבל הקב"ה את ההשגחה לפי גדרו הגילוי. מש"כ כאשר יש הסתר, אזי תחת מעטה ההסתרה משגיח הקב"ה בלי גבול. ולכן נקראת השבת בשם 'שבת חזון', כי יש בענין שבת זו תוספת עומק בהשגחה הראיה העליונה. ואכן 'חזון' הוא בגי' 'יונה' שהוא בחי' הראיה כנ"ל.

וצדיקים אמרו כי ג' שבתות בין המצרים הם כנגד ג' הרגלים, ונמצא כי שבת חזון היא כנגד מה הסנונית. ואכן ידוע כי סוכה הוא לשון של ראייה והשגחה [כענין יסכה שסוכה ברה"ק (סנהדרין טו)]. וכנגדה מכון שבת חזון. ויש לומר כי בחג הסוכות יש ג"כ בחי' 'עיניך יונים' הנ"ל, ולכן יש מצות שינה בסוכה, כי הישן נסתמים עיניו ואין לו כח ראייה, ובאים בזה להראות כי בסוכה נתגלה השגחה גם בבחי' השינה וסתמית העינים.

והנה יונה הנביא התנבא בעיקר בחזון לארץ שהוא מקום ההסתרה על ההשגחה, והוא כענין ימי הגלות שבהם נמצאים בהסתר פנים, ולכן נקרא שמו 'יונה' לרמז על בחי' 'עיניך יונים'. כי בזה שהתנבא לגויים בחז"ל, הראה שיש השגחה על כל אחד בכל מקום ומצב שלא יהיה. ולפי שזאת היתה שליחותו, לכן יזמנו לו מן השמים שירצה לברוח מלפני ה', עד שיתגלה על ידו כי בכל מקום ומצב יש ראייה והשגחה עליונה, וכמו שאמר בחיותו במעי הדגה (יונה ב, ה) ואני אמרתי נגרשתי מנגד עיניך, אך אוסף להביט אל היכל קדשך. שנתגלה לו כי בכל מצב יש עדיין השגחה עליונה, וממילא גם הוא זוכה להביט אל היכל ה'. ואמרו חז"ל (ירושלמי סוכה פ"ה ה"א) כי יונה זכה לנבואתו בחיותו שמה בחג הסוכות בשמחת בית השואבה, והיינו כי בחג הסוכות מתגלה ההשגחה העליונה גם בבחי' ההסתרה כנ"ל.

ובכל שנה קוראים פרשת דברים בשבת חזון, וגם בזה נרמז ענין הראיה כי 'דברים' הוא בגי' עין במילואו (עין י"ד ט"ז - ר"ח), להורות על מילוי ושלימות הראיה הקיימת תמיד. [בפרשה זו מוזכרים השופטים (א, טו) המכונים 'עני העדה' (במדבר טו, כד), וכן נזכר (א, כז) 'עיניך הראויות וגו']. עוד נרמז זה הענין בדברי הנביא בהפטר (ישעיה א, ה) ונתורה בת ציון כסוכה בכרם כמלונה במקשה וגו', ונזכר כאן ענין הסוכה הרומז על הראיה הנסתרת כנ"ל, וכן 'כרם' הוא בגי' ב' פעמים 'עין', והזכיר מלונה שהוא ענין של לינה ושינה, הרומז על העינים המכסיות בזמני ההסתרה. ואכן שורש כל ההסתר והגלות שהוא תשעה באב, הנה 'תשעה באב' הוא בגי' 'עין' בן' דמנצפ"ך (שהוא בגי' ת"ש, מנצא תש"פ), להורות על בחי' גדולה ועמוקה יותר של הראיה העליונה, הנמצאת בתוך ההסתרה הגדול.

ד. המתקת דיני בין המצרים ע"י קישורם עם ז' דנחמאת

כתב רש"י בסוף הפרשה (ג, יח) על בני גד ובני ראובן, וז"ל: הם היו הולכים לפני ישראל למלחמה לפי שהיו גבורים ואויבים ופולטים לפניכם, שנאמר (ג, ט) וטרף זרוע אף קדקד. ויש לרמז בזה על חיבור וקשר בין פרשת דברים לפרשת ואתחנן, כי 'זרוע אף קדקד' היינו חיד עם הראש, ותיבת 'ואתחנן' היא בגי' יד ראש', והענין בזה הוא לקשר את פרשת דברים הנקראת בסוף ימי בין המצרים, לפרשת ואתחנן שהיא שבת נחמו אשר בה מתחילים הו' דנחמאת, ובה להמתיק את ימי האבלות ולהמשיך בתוכם את הנחמה. ויש לרמז בזה עוד, כי התיבה האחרונה בדברי רש"י היא 'קדקד', והיא בגי' 'נחמו נחמו'.

והענין הוא כי ג' שבועות ימי בין המצרים הם כנגד הג' ראשונות - חכמה בינה ודעת, שהם בחי' עולם המחשבה אשר בה נהגת מדת הדיון, כענין עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדיון (רש"י בראשית א, א), וימים אלו הם בבחי' נאלמתי דומיה (תהלים ג, ג; עי' זוה"ק ח"א לו) כענין שתוק כך עלה במחשבה לפני (מנחות כ"ט). ואילו ז' דנחמאת הם כנגד ז' המדות מחסד עד מלכות, שבהם נוהג הכלל של 'ראה שאין העולם מתקיים והקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדיון' (רש"י בראשית ט, ט), ולכן מאמר הכתוב 'זרוע אף קדקד', רומז לצרף את המדות המתחילות בחסד שהוא בחי' זרוע ימין הנטויה, אל המוחין שבראש שהם בחי' קדקד.

והקדים הכתוב את הזרוע אל הקדקד, לרמז על סדר ההמתקה שהוא כלשון חז"ל הנ"ל 'הקדים מדת הרחמים, שצריכים בהם כל להמשיך את החסד והרחמים, ואח"כ לצרפם להמתיק קדם את המוחין והדינים האחרונים בהם. וזהו ענין מה שדרשו פסוק זה על בני גד ובני ראובן, כי הם בחרו לחלקם את ארץ סיחון ועוג, אשר עמון ומואב טהרו בסיחון (נ"טין לה), והרי שהוא נחלה מעין ירושת ארצות עמון מואב ואדום הממונים לג' ראשונות שנוכה בהם רק לעתיד לבא (רש"י בראשית טו, ט). ולכן התנה עמהם משה רבינו שיקדימו את ירושת ארץ ז' עממין שהוא בחי' המדות שהם מדת הרחמים כנ"ל, ורק אח"כ יבואו לרשת את ארצם שהיא בבחי' הג' ראשונות.

ה. תשעה באב הוא כנגד שמחת תורה ויוה"כ

איכה ישבה בדד (איכה א, א).

אי' בספספ"ק כי כ"ב ימי בין המצרים מכוונים לכ"ב ימי חודש תשרי מראש השנה עד שמחת תורה, ונמצא כי יום תשעה באב מכוון לשמחת תורה. ועל כך בא הרמז בתיבות 'איכה ישבה' שהוא בגי' 'שמחה', לרמז על יום שמחת תורה. ואכן בקריאת התורה של תשעה באב קוראים את הפסוק אתה הראת לדעת וגו' (דברים ה, לה), אשר המנהג לאומרו אותו בשמחת תורה. וגם מה שכתוב איכה ישבה בדד, מרמז על מה שקוראים בשמחת תורה וישכון ישראל בטח בדד וגו' (שם ג, כח) [והענין בזה, כי כאשר כלל ישראל הם בדד, הרי הם מתאחדים עם הבחי' של יושגיב ה' לבדו (ישעיה ב, יא). וענין זה יכול להיות במדרגה גדולה, כאשר מתאחדים ששמות ישראל עם ה' לבדו ביהודא שלים המאיר בשמחת תורה. ומצד שני יכול זה להיות בזמן כמו בתשעה באב, אשר אין רואים בו שום אור וגילוי כענין הכתוב (תהלים עד, ט) אותותינו לא ראינו אין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מזה, אבל באותו זמן מתדבקים בבחי' ה' לבדו אשר הוא נמצא בכל זמן ומצב].

עוד אי' בספספ"ק כי יום תשעה באב אשר בו גברה הסט"א להחריב את ביהמ"ק, היא לעומת יום הכיפורים אשר בו לית ליה רשות לאסטונו (ויפא כ, ג). והנה החילוק בגי' בין תשעה באב ליום הכיפורים הוא כחשבון 'איכה ישבה' [והוא בגי' 'שמחה' כנ"ל, כי ע"י כח השמחה אפשר לעלות מבחי' תשעה באב עד למדרגת יום הכיפורים].

כי גדול כים שברך מי ירפא לך: אויב דער בראך איז אזוי גרויס – איז די נחמה נאך גרעסער

א. עיני עיני יורדה מים: נישטא נאך אזא ווייטאג ווי חורבן בית המקדש

אן ערנסטער עובד ה' ווערט געכאפט אין שאק פון די אומגערישטע מדרגות וועלכע עפענען זיך פאר אים | ביי יציאת מצרים איז געווען פופצן דרגות פון איבערראשונגען | דער בית המקדש איז געווען דער שפיץ צו וואו אלעס האט געצילט | עס איז נישטא קיין העכערס – נאר דארט איז מען כסדר געגאנגען העכער | דארט האט געהערשט אהבה און קיין גרעניץ | איינמאל מיר האבן טועם געווען דעם טעם – קענען מיר נישט לעבן אן דעם | דוגמא: א בעל רוח הקודש וועלכער פארלירט עס | מען שפירט אן אומגעהויערן 'טעם מיתה' און קיין בית המקדש | דער נביא זאגט קלאר אז עס איז נישטא קיין נחמה

ב. זרח בחושך אור: אינמיטן אזא פינסטערניש ווערט געבוירן דער גרויסער 'מנחם'

דער רבוש'ע לאזט נישט קיינעם אין א מצב וואו מען קען נישט לעבן | טאמער עס איז געפערליך – דאן קומט שוין די ישועה | נישטא קיין פראבלעם וועלכע האט נישט קיין לעזונג – אויסער אויב מען קען שלום מאכן דערמיט | ווען א איד מיינט אז ער קען זיך נישט טרייסטן – עפנט ער אויף די טויערן פון נחמה | יעדער אבל באקומט מורא'דיגע אורות פון נחמה | מען דארף זיך נאר לאזן טרייסטן | ווען די אבלי ציון זעען ווי דער בית המקדש ברענט און שפירן אז עס איז 'עק וועלט' – דאן עפנט זיך אויף די שערי נחמה | טאמער די ירידה איז פלא'דיג – וועט אט אט קומען א פלא'דיגע עליה | א פלא'דיגע ירידה איז א גילוי פון השגחה פרטית

ג. על כן אוחיל: די פלא'דיגע ירידה פונעם דור – דארף אונז מקרב זיין צום רבוש'ע

די גלאררייכע תקופה פון יהדות אייראפע בעפאר נאפאליאן | נאפאליאן האט אריינגעברענגט נסיונות פון דעות כוזבות | דער גרויסער שמד וואס איז פארגעקומען אין יענער צייט | פון דארט איז מען שוין אריינגעגאנגען אינעם ערשטן וועלט מלחמה | בא סנחריב ובלבל את כל העולם כולו – די שרעקליכע צרות פונעם ערשטן קריג | די ארימקייט און שווערע לאגע נאכן קריג | עס קלאפט אויס אז די יונגווארג ווערן פארכאפט אין אלע כפירה'דיגע פארטייען | פון דארט איז מען אריין אינעם צווייטן וועלט קריג – וואו מען האט אויסגע'שחט'ן זעקס מיליאן אידן רח"ל | נאכן קריג הייבט מען אן אויפצובויען אידישקייט פונדאסניי | אונזער תקופה: דער יצר הרע באקומט מורא'דיגע כוחות און קומט ארויס מיט טעכנאלאגישע כלים | בחורים פאלן היינט רעכטס און לינקס | די איצטיגע ירידה איז אן איבערראשונג וואס קיינער האט זיך נישט פארגעשטעלט אז דאס וועט אמאל פאסירן | דער וואס לייגט זיך אריין אין עבודת ה' – וועט טרעפן גרויסע איבערראשונגען מצד הקדושה

א.

עיני עיני יורדה מים: נישטא נאך אזא ווייטאג ווי חורבן בית המקדש

ביז חצות - אבלות, פון חצות - נחמה

תשעה באב ווערט צוטיילט אויף צוויי חלקים, דער ערשטער חלק איז ביז חצות היום - וואס דעמאלט גייען אן אלע דיני אבלות בכל החומר, מען וויינט און מען קלאגט, מען זיצט אויף דער ערד און מען זאגט קינות. און דערנאך קומט דער צווייטער חלק פון נאך חצות - וואס דעמאלט הייבט מען שוין אן מקיל זיין, מען שטעלט זיך שוין אויף פון דער ערד און מען זאגט שוין נישט קיין קינות. נאכמער שטייט אין חז"ל (מדרש איכה זוטא, ב), אז דעמאלט איז דער צייט פון 'לידת משיח', משיח צדקנו ווערט דעמאלט געבוירן און דאס גיבט אונז חיזוק. דארף מען פארשטיין וויאזוי דאס שטימט מיט דער פשוטות וואס מען טרעפט אין גולה, אז נאך חצות איז גאר דער מצב געווארן ערגער; ווי די גמרא זאגט (תענית טז): "בתשיעי סמוך לחשיכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו שנאמר אי לכו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב" - תשעה באב ביי מנחה איז גאר דער קלימאקס פונעם חורבן הבית, דעמאלט האט מען בפועל פארברענט דעם בית המקדש. נו, וואס איז פשט אז דעמאלט איז גאר א זמן וואס מען הייבט זיך שוין אן צו מנחם זיין!?

מען קען זיך נישט בארואיגן אויף אזא בראך

כדי צו פארשטיין די גרויסקייט פון דער נחמה פון נאך חצות - וועט מען קודם מסביר זיין די טיפקייט פון דער אבלות פון בעפאר חצות. דער נביא זאגט (איכה ב, יג): "מה אֶעֱדֶיךָ מִה אֲדַמָּה לָךְ הַבַּת יְרוּשָׁלַם מִה אֲשֶׁנָּה לָךְ וְאַנְחָמְךָ בְּתוֹלַת בַּת צִיּוֹן כִּי גָדוֹל כָּסֶם שִׁבְרָךְ מִי יִרְפָּא לָךְ" - דיין בראך איז אזוי גרויס אז מען קען עס נישט פארגלייכן צו קיין שום צרה און

עס איז נישטא ווער עס זאל דיר קענען טרייסטן.

אזוי אויך שטייט (איכה א, ט): "וְתִרְדָּד פְּלִאִים אִין מְנַחֵם לָהּ" - כלל ישראל האט געהאט א פלא'דיגע ירידה וואס עס איז נישטא ווער עס קען איר טרייסטן. און אזוי זעט מען אסאך אזעלכע לשונות אין נביא און אין קינות, אז עס איז אזא מין צרה וואס מען קען נישט פאָרזען קיין תיקון אויף דעם! מען קען נישט פאָרזען אז מען זאל נאך קענען אמאל האבן א נחמה אויף דעם! דאס הייסט, אז לויט דער משונה'דיגער הויכער מדרגה פון געטליכקייט וואס מען האט געזען אין בית המקדש פון פונעם קשר וואס כנסת ישראל האט דארט געשפירט מיטן 'יודה' כביכול - איז די צרה אזוי גרויס, אז עס איז ממש נישט שייך זיך צו בארואיגן און אָנגיין ווייטער מיטן לעבן - און א בית המקדש!

לא פיללתי - איך האב קיינמאל נישט געגלייבט אז איך וועל אמאל אנקומען דערצו

עס איז פארהאן א מדה אין דער קדושה וועלכע רופט זיך 'גָאָה גָאָה'. דאס הייסט, ער איז נישט נאר 'גרויס', נאר ער איז נאך פיל גרעסער! אין אנדערע ווערטער: עס איז פארהאן אמאל א פשוט'ער ערליכער איד וועלכער לערנט און דאווענט און איז וואויל, אבער ער ווערט קיינמאל נישט געכאפט אין איבערראשונגען (סופרפיריזעס - הפתעות), אודאי וואקסט זיין השגה אין אידישקייט דורכאויס די יארן, אבער ער באגעגנט קיינמאל נישט עפעס א השגה וואס ער ווערט ממש שאקירט (מוזעזע) דערפון. אבער א בחור וואס גייט אריין אין עבודת ה' מיטן גאנצן הארץ און כח, וועט געווענליך אנקומען צו א געוויסן מונקט וואו ער וועט ווערן איבערראשט! ער וועט אנקומען צו אזעלכע השגות אין גדלות הבורא - וואס ער האט

זיך קיינמאל נישט געהאט פארגעשטעלט אז עס איז בכלל פארהאן אזא השגה! ער וועט אנקומען צו אזא הצלחה און אזעלכע מדרגות אין תורה און אין עבודה - וואס ער האט אפילו נישט גע'חלומ'ט דערוועגן! עס איז עפעס אנדערש אינגאנצן פון וואס ער האט אנגעהויבן. דאס איז א גרויסער יסוד אין עבודת ה' וועלכע רופט זיך 'גָאָה גָאָה'.

די אומגערישטע גילוי פון קריעת ים סוף - גאה

ביי קריעת ים סוף האבן אידן געזאגט (שמות טו, א): "אֲשִׁירָה לָהּ כִּי גָאָה גָאָה". ווייל דער אויבערשטער האט געהאט צוגעזאגט פאר כלל ישראל (שמות ג, ח): "איך וועל ענק ארויסנעמען פון מצרים און ענק ברענגען צו אן 'אָרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה". האבן אידן געטראכט: "נו, אז דער אויבערשטער זאגט צו אן 'אָרֶץ טוֹבָה וְרַחֲבָה', איז עס זיכער גאר א גוט לאנד!" איז זייער קאפ איז גאנץ יציאת מצרים געווען א פשוט'ע זאך ארויסצוגיין פון 'עבודת' און האבן א גוט לאנד! גארנישט עפעס העכערס פון דעם. אויפאמאל ווערט א נייע פרשה, דער אויבערשטער זאגט (שמות יד, ב): "וְיִשְׁבּוּ וְיִחַנּוּ לִפְנֵי פִי הַחִירָת" - מען זאל אנהייבן גיין אויף צוריקוועגס. ביי די אידן איז דאס געווען א גרויסער וואונדער: פארוואס דארף מען יעצט צוריקגיין?! און נישט נאר דאס, נאר זיי זעען ווי פרעה מיט זיין מיליטער לויפט זיי נאך! וואס איז יעצט געשען?! זיי האבן נישט געוואוסט אויף וועלכע וועלט זיי זענען! אבער משה רבינו זאגט זיי: "פרעגט נישט קיין קשיות! ענק פארשטייען גארנישט וואס דא טוט זיך! באלד וועט עטץ זען וואס דא וועט זיין!". פולצלינג איז געשען א נס פון 'קריעת ים

נקודות:

- דער בית המקדש איז געווען דער העכסטער התגלות פון אהבה, איינמאל מיר האבן דאס טועם געווען - זענען מיר געווארן אנגעוויזן אויף דעם! מיר קענען נישט לעבן אן דעם! וויבאלד עס איז געווען אזוי ענדלאז, איז אונזער חסרון אזא ענדלאזע ווייטאג און עגמת נפש שאין לשער!

עס איז נישטא קיין שפירה וועלכע האט נישט קיין תיקון, און עס איז נישטא קיין צרה וועלכע בלייבט ביים צרה און האט נישט קיין נחמה! דעריבער, דוקא ווען דער חורבן איז שוין ביים קלימאקס, אז עס קוקט שוין ממש אויס ווי 'אין לה מנחם' – דוקא דעמאלט ווערט נולד די נחמה! ווייל אויב דוכט זיך אונז אז דער צרה קען שוין נישט האבן קיין נחמה – ווערט טאקע יעצט נתגלה אז עס מוז זיכער יא זיין א נחמה ~

איינמאל ער האט איינגעזען אז בדרך הטבע האט ער שוין נישט קיין תיקון, ער איז אין א מצב פון 'אין לה מנחם' – דעמאלט באותו רגע איז געבוירן 'הוה לה מנחם'!

סוף - וואס דאס פאר זיך איז שוין א 'גילוי אלקות', און דערצו איז נאך אראפגעקומען א מין גילוי פון נבואה, וואס זי"ל זאגן דערויף (מכילתא שירה א): "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל" - דער קלענסטער איד האט משיג געווען גרעסערע השגות ווי יחזקאל הנביא! דאס איז געווען פאר זיי א מורא'דיגע איבעראשונג! זיי האבן זיך קיינמאל נישט פארעשטעלט אז דאס מיינט 'ציאת מצרים'! גאנץ 'ציאת מצרים' האט יעצט באקומען א נייער פירוש, נישט אז מען גייט פשוט ארויס פון איין לאנד און מען גייט אריין אין א בעסערע לאנד - נאר דאס מיינט עפעס א מדרגה וואס מען האט אפילו נישט גע'חלומ'ט אויף דעם! דערפאר האבן זיי געזאגט: "אֲשִׁירָה לָהּ כִּי גָאָה גָאָה".

פערציג יאר אין מדבר - א לייטער פון איבערראשונגען

קריעת ים סוף איז בכלל נישט געווען דער ענדע ציל. נאכדעם איז געקומען נאך א גילוי פון 'מתן תורה' וואס דער גאנצער גילוי פון קריעת ים סוף איז ממש 'גארנישט' קעגן דעם גילוי פון מתן תורה! און אזוי האט דער רבונג של עולם געוויזן פאר כלל ישראל אין מדבר פרישע גילויים כסדר; ווי מן, באה, ענני כבוד, בניית המשכן און אזוי ווייטער ביז מען איז אריין קיין ארץ ישראל, וואס א גאנצן צייט איז עס געווען אויף אן אופן פון 'גאה גאה', אז מען האט זיך גארנישט געהאט גערישט דערויף פון פריער.

דאס העכסטע טרעפל: ובנה לנו את בית הבחירה - דארט האט מען געצילט

אין דער הגדה של פסח רעכנט מען אויס פופצן מדרגות - איינס העכער פון צווייטן - וואס דער רבונג של עולם האט אונז געטון, און אויף יעדע זאך זאגט מען 'זי'נו' - אז אפילו ווען עס שטעלט זיך אפ ביי דעם וואלט אויך געווען גענוג, און פונדעסטוועגן האט דער רבונג של עולם נאכמער מטיב געווען מיט אונז. אבער איינמאל מען זאגט: "בְּבָחָה לָנוּ אֶת בֵּית הַבְּחִירָה לְכַפֵּר עַל כָּל עֲוֹנוֹתֵינוּ" - שטעלט מען זיך אפ! מען זאגט נישט ווייטער 'זי'נו!' ווייל דא איז שוין נישט שייך צו זאגן נאכמער! דער בית המקדש איז שוין אלעס! עס איז נישטא מער פון דעם! דאס הייסט, אז דער בית המקדש איז די גרעסטע מדרגה אינעם לייטער פון 'גאה גאה' דער תכלית פון גאנץ 'ציאת מצרים' און 'ביאת ארץ' איז געווען אנצוקומען צו דעם שפיץ! דערפאר זאגט דער פסוק (תהלים קלב, יז): "אֵת מְנוּחָתִי עָדִי עַד פֹּה אָשֵׁב כִּי

אָתִיקָה" - איינמאל איך קום אָן צום בית המקדש, ביז איך אנגעקומען צו א מקום מנוחה! מען דארף שוין נישט גיין ווייטער און ווייטער! ווייל "כי אֹתִיקָה" - אט דאס האב איך געמיינט מיט אלע הכנות ביז אהער! אט דאס איז דער תכלית!

די גילוי פון בית המקדש ענדיגט זיך נישט - יעדן טאג א העכערע השגה

דער הסבר הדברים איז: די אלע גילויים ביזן בית המקדש האבן ערגעצוואו געהאט א גבול ביז וואו זיי זענען געגאנגען. דעריבער, כדי צו גיין העכער, האט מען געמוזט שענקען פון הימל א פרישן גילוי וועלכע איז געווען 'באין ערוך' העכער פונעם פריערדיגן גילוי. אבער דער בית המקדש איז אזא מין גילוי וועלכע האט נישט קיין גבול, יעדעס מאל באקומט מען דערין א פרישע השגה און טעם - וואס נעכטן האט מען בכלל נישט גע'חלומ'ט אז מען קען אנקומען צו אזא השגה! וויפיל מאל מען איז נאר געקומען אין בית המקדש - האט מען נאכאלץ נישט אנגעהויבן משיג צו זיין ווי ווייט עס גייט די נאנטקייט צווישן 'נכנסת ישראל עם דודה'! מען האט נישט געוואוסט וויאזוי זיך פארזושטעלן די קדושה וואס מען וועט זיך א שפירן אזא קומענדיגע מאל ווען מען וועט דא קומען! עס האט זיך דארט געשפירט א קדושה בלי סוף און אן אהבה בלי גבול! אזא מין אהבה וועלכע האט נישט זיינס גלייכן אויף דער וועלט - וואו אלעס איז באגרעניצט!

פארוואס וויינט מען תשעה באב אויף הויכע מדרגות?!

וועט איינער פרעגן: אויב איז דער בית המקדש אזא גרויסע מדרגה, נו, איז דאך דער חורבן נישט אזא גרויסע צרה? עס איז דאך נישט אזוי לעבנס וויכטיג ווי האבן אזעלכע גרויסע און הויכע מדרגות?! פונקט צו א גרויסער מיליאנער וועלכער האט פארלוירן אסאך געלט - איז נישט אזא גרויסער רחמנות! ער האט דאך אלע זיינע באדערפענישן מיט א ברייטקייט, נו, וועט ער נישט זיין קיין מיליאנער! וועט ער זיין סתם אן עושר! עס איז נאכנישט די ערגסטע צרה! אזוי אויך, דאס אז מיר האבן נישט היינט דעם געוואלדיגן בית המקדש - איז נישט אזוי געפערליך! מיר האבן אזויפיל תורה און תפלה, אזויפיל מדרגות און השגות, נו, וועט וועט שוין געשען אז עס טוט אונז פאל קומענדיגע דרגא? מיר זענען דאך נאכאלץ רייך ברוחניות! וואס איז שוין דער גרויסער בראך?!

ב.

זרח בחושך אור: אינמיטן אזא פינסטערניש ווערט געבוירן דער גרויסער 'מנחם'

איז נישטא קיין שפירה וועלכע האט נישט קיין תיקון, און עס איז נישטא קיין צרה וועלכע בלייבט ביים צרה און האט נישט קיין נחמה! און אויב די צרה איז גאר גרויס - איז דער תיקון און נחמה נאך גרעסער! דאס זאגט דער זוהר: אויב עס האלט שוין ביי 'מי ירפא לך, מען זעט נישט קיין תיקון פאר די אויגן, אויב אזוי, 'מי ודאי ירפא לך' - איז שוין זיכער דא א תיקון! דאס הייסט, אויב וואלט די צרה נישט געווען אזוי גרויס, וואלט מען אפשר געקענט שטלים זיין מיטן מצב און לעבן דערמיט אזויווי עס איז, אבער אויב די צרה איז אזא מין צרה וואס מען קען נישט לעבן דערמיט, עס איז 'אין לה מנחם' - מען קען זיך נישט בארואיגן, אויב אזוי, 'הוה לה מנחם' - מוז זיין אז דא איז יא פארהאן א נחמה! ווייל דער רבונג של עולם גיבט נישט עפעס וואס מען קען נישט דורכטראגן.

דער אבל פרעגט: מיט וואס ביסטו מיר מנחם?! די הלכות אבלות פון תשעה באב לערנט מען ארויס פון אבלות אויף א מת. ביי אבלים איז פארהאן א מצוה (מו"ק כז: ובש"ע י"ד ס"י שצד, א) זיך צו לאזן

טאמער מען האט עס שוין געפילט קען מען נישט לעבן אָן דעם

דער תירוץ איז: ביי קדושה גייט עס נישט אזוי! אין קדושה איז גארנישט איבריג און זייטיג! יעדע מדרגה וואס א מענטש איז משיג אין קדושה - ווערט א חלק פון אים און ער קען שוין נישט לעבן אָן דעם! למשל, אויב איינער וועט זיין א 'בעל רוח הקודש', און דערנאך וועט מען אים צונעמען די מדרגה פון רוח הקודש - וועט ער שפירן אז ער האלט עס ממש נישט אויס! איי, וואס איז שוין געשען?! פארוואס קען ער נישט זיין ווי אלע אידן וועלכע האבן נישט קיין רוח הקודש? דער תירוץ איז: ניין! איינמאל ער האט טועם געווען דעם טעם פון רוח הקודש האט ער טועם געווען דעם 'טעם החיים', און ער קען שוין נישט לעבן אָן רוח הקודש! ווען ער האט נישט קיין רוח הקודש - שפירט ער א 'טעם מיתה'!

א איד אָן א בית המקדש - נישטא קיין גרעסערער פאר'צרה'טער מענטש

דער בית המקדש איז טאקע געווען גאר א הויכע מדרגה, א געוואלדיגער התגלות און א גרויסע אהבה. אבער איינמאל מיר האבן דאס טועם געווען זענען מיר געווארן אנגעוויזן אויף דעם! מיר קענען נישט לעבן אָן דעם! פארקערט, טאקע ווייל עס איז אזוי הויך און גרויס, אזוי אומבאגרעניצט איז ענדלאז, דעריבער איז דער חסרון אָן דעם אזא ענדלאזער ווייטאג און עגמת נפש שאין לשער! די אבדה פון חורבן בית המקדש איז די גרעסטע אבדה וואס איז נאר פארהאן! עס איז נישטא אויף דער וועלט איינער וואס זאל האבן אזא ווייטאג און צער, ווי מיר האבן פון דעם וואס עס פעלט אונז דער בית המקדש! מיר האבן טועם געווען אן ענדלאזער 'טעם מיתה'! דעריבער זאגט דער נביא (איכה ב, ג): "מִה אֲשִׁוּה לָךְ וְאֶנְחָמךָ" - וואו אויף דער וועלט איז פארהאן איינער וועלכער איז אזוי פארווייטאגט ווי דער וואס זאל קענען צוגלייכן צו דיר און דיר מנחם זיין מיט דעם? "כִּי גָדוֹל כִּיָּם שְׁבָרְךָ" - דין צרה איז אָן קיין גבול און אָן קיין ענד! "אין לה מנחם" - עס איז פארהאן אסאך צרות אויף דער וועלט און אויף אלעס איז פארהאן א נחמה, ווייל אלע צרות ענדיגן זיך ערגעצוואו, אבער דא זעה איך נישט קיין נחמה! ווייל דאס איז א צרה וועלכע האט נישט קיין ענדע! ווי דער נביא זאגט (ירמיהו ח, כג): "מִי יִתֵּן רֵאשִׁי מִיָּם" - מען קען וויינען דערויף טאג און נאכט און הימל, אבער וועט נאכאלץ נישט אנקומען ארויסצוגעבן דעם גאנצן ווייטאג וואס מען האט אין הארץ!

טרייסטן. עס איז זייער מצוי לא עלינו אז מען קומט צו אבלים און מען וויל זיי מנחם זיין, אבער זיי לאזן זיך נישט, ווייל זיי שפירן ביי זיך: "דאס איז דאך אזא מין צרה וואס האט נישט קיין טרייסט! איך וויל נישט הערן קיין נחמה!". דאס קומט פון דעם וואס ער קוקט אָן 'מיתה' ווי כאילו דאס איז די לעצטע סטאנציע, און ער פיהלט: "דאס איז עס! דער מענטש קומט שוין נישט צוריק! ער איז געשטארבן און געענדיגט! וואדאי גלייב איך אין השארת הנפש, אז די נשמה גייט נאכט טאג אין הימל, אבער למעשה דער מענטש איז געשטארבן, נו, ווי קען איך זיך מנחם זיין אויף עפעס וואס קומט נישט מער צוריק? ווי קען איך אננעמען 'נחמה' אויף א זאך וועלכע האט נישט קיין האפענונג און קיין צוקונפט?!"

די באהאלטענע נחמה: עס איז טאקע זייער שווער - אבער עס איז גאר ליכטיג!

דוקא ווען אן אבל איז אין א מצב וואס ער זעט נישט קיין נחמה אויף זיין אבדה - דעמאלט ווערט נתגלה אז עס איז יא פארהאן א נחמה! ווייל אויב די צרה

איז אזוי גרויס - קען נישט זיין אז דער אויבערשטער זאל נישט האבן אנגעגרייט א טרייסט פאר אזא גרויסע צרה! ווייל דער רבונו של עולם לאזט נישט קיין מענטש בלייבן אין א פינפולער מצב אויף אייביג! ער איז מקיים דעם פסוק (משלי לא. כה): 'תִּתְּשָׁק לְיוֹם אַחֲרָיו' - דער לעצטער טאג איז א געלעכטער, דער סוף וועט זיין פרייליך און לוסטיג! דער רבונו של עולם אליינס איז עוסק אין ניהום אבליים; ווי ער רופט זיך: 'מנחם ציון', און אויף דעם האט ער אוועקגעלייגט אן אוצר פון 'נחמה' - וואס דאס איז דער אור פון משיח וועלכער הייסט 'מנחם' - און דער אויבערשטער עפנט אויף אט דעם אוצר פארן אבלי! דאס זענען אזעלכע אורות פון נחמות וואס דער אבלי האט זיך דאס קיינמאל נישט פארגעשטעלט! ער ווערט איבעראהאט זיך אורות וועלכע עפענען זיך אויף פאר אים! אויף דעם איז פארהאן נאר איין מצוה - וואס מען פארלאנגט פונעם אבלי: לאז זיך בלייבן און טרייסטן! זיי נישט פאר'קעשט' נישט אנצונעמען די דאזיגע אורות וועלכע דרינגען אריין צו דיר! פונקט ווי דו גלייבסט אין אבלות - דארפסטו אויך גלייבן אין נחמה!

עס איז בוודאי יא דא!

ווען עס קומט צו אבלות אויפן חורבן בית המקדש, איז פארהאן אזא סארט הרגש ביי א מענטש וואס ער שפירט: "איך וויל זיך נישט מנחם זיין! איך וויל שוין קיינמאל נישט זיין פרייליך", ווי דער פיטן זאגט: "איך אעלוד עוד בבור איך אשמח עוד בחג" - ווי קען איך זיך נאך פרייען אין א פורים און אין א יום טוב?! עס איז דאך פארהאן א חורבן בית המקדש אויף דער וועלט!" ער שפירט דעם (איכה א. טו): "כִּי רָחַק מִמֶּנִּי מְנַחֵם מִשִּׁבְי נַפְשִׁי". נאכדערצו בשעת מנחה - וואס דעמאלט האט מען בופעל אונטערגעצויגן דעם בית המקדש - שפירט א מענטש אז עס איז נישטא קיין נחמה דערויף! דער בית המקדש איז שוין נישטא מער! ווי קען מען זיך מנחם זיין! אבער דוקא דעמאלט ווען דער חורבן איז שוין ביים קלימאקס, אז עס קוקט שוין

ממש אויס ווי 'איך לה מנחם', עס קוקט שוין ממש אויס ווי 'מי ירפא לך' - דוקא דעמאלט ווערט נולד די נחמה! ווייל אויב דוכט זיך אונז אז דער צרה קען שוין נישט האבן קיין נחמה - ווערט טאקע יעצט נתגלה אז עס וועט זיכער יא האבן א נחמה! און דער נחמה איז אזא מין איבעראהאט וועלכע איז נאך א גרעסערע איבעראהאט ווי דער בית המקדש! דער בית המקדש איז טאקע געווען זייער גרויס און אומבארעניצט, אבער דער 'כח הנחמה' אויפן חורבן בית המקדש איז נאך אסאך גרעסער! און מען קען שוין יעצט אנטייטלען אויף דער נחמה! ווייל דאס וואס אידן זיצן אין גלות שוין באלד צוויי טויזנט יאר און נאכאלץ ווארטן זיי מיט א בענקשאפט צום בית המקדש - דאס איז א גרעסערער חידוש ווי דער גאנצער 'בית המקדש' בבנינה! ווי דער פסוק זאגט (תהלים צג. ד): 'מקלות מים רבים צדיקים' - מער פון די אלע שטארקע גוים וועלכע האבן חרוב געמאכט דעם בית המקדש, אבער 'צדיקי פמרום ה' - דו ביזט נאך שטארקער! וואו זעט מען דאס? פון 'עדתיך נאמנו מאד לביתיך נאך קדש' - דאס וואס אידן זיי זענען אזוי נאמן צום בית המקדש! זיי טראכטן און זענען דבוק אינעם בית המקדש כסדר! 'ה' לארך ימים' - כאטש עס איז שוין דורכגעלאפן אזויפיל יארן וואס דער בית המקדש איז פוסט און וויסט - דאך האט כלל ישראל קיינמאל נישט מסיח דעת געווען און זיך נישט מייאש געווען פונעם בית המקדש! נאר פארקערט, זייערע כיסופין זענען שטענדיג געווענדעט אהין! נו, זעסטו דאך רבונו של עולם, אז דו ביסט שטארקער! און אט דאס איז די גרעסטע נחמה וואס איז נאר פארהאן אויפן חורבן הבית.

די התחזקות וואס ת"ב גיבט אויף א פרטיות'דיגן פארנעם

תשעה באב קען מען קונה זיין א גאר טייערע נקודה וואס אבער טרעפט דאס נישט אין קיין שום יום טוב. א מענטש דארף ארויסנעמען פון תשעה באב א מורא'דיגער כח התחזקות אין זיין אייגענעם

ג.

על כן אוחיל לו: די פלא'דיגע ירידה פון אונזער דור - דארף אונז נאר מקרב זיין צום רבוש"ע

דער 'ותרד פלאים' פון די לעצטע צוויי הונדערט יאר

ווען מען איז זיך מתבונן מיט אפענע אויגן אויף דער 'ירידה' פון כלל ישראל אין אונזער דור - וועלכע איז א פארזעצונג וואס ציהט זיך שוין פאר די לעצטע צוויי הונדערט יאר - זעט מען אז דער גאנצער מצב איז 'ותרד פלאים'! עס איז ממש נישט צום פארשטיין מיטן שכל וויאזוי כלל ישראל האט געקענט אנקומען צו אזא מצב.

דער אידישער ישוב אין אייראפע ביז נאפליאם'ס צייטן

דער מצב אין כלל ישראל איידער דער תקופה פון נאפאליאן, איז געווען מער ווייניגער סטאביל פאר א לאנגע צייט, אידן האבן שוין געוואוינט אין זייערע שטעט און דערפער פאר הונדערטע יארן, עס זענען געווען אוועקגעשטעלט קהלות מיט רבנים, תקנות און גדרים, אידן זענען געווען איגאנצן אפגעשיידט פונעם גוי, מען האט קוים געקענט אפילו דעם שפראך פונעם גוי, און דאס אידישקייט האט געבליהט און געקוואלן לשם ולתפארת.

דער שמעק פון צדיקים אויף די בעפארשטייענדע נסיונות

די צדיקים וועלכע האבן געלעבט בעפאר די תקופה פון נאפאליאן, האבן געשפירט אז עס קומט עפעס אבנארמאלע נסיונות - וועלכע זענען בגדר 'חבלי משיח', זיי האבן געזען ברוח קדשם אז דא קומט צו גיין א לאנג פארצויגענער קייט פון גשמיות'דיגע און רוחניות'דיגע צרות, דערפאר האט דער רבי ר' מענדעלע פון רימנוב מיטן רבי'ן פון לובלין און

לעבן, און בפרטיות אינעם רוחניות'דיגן הינזיכט, אז יעדעס מאל וואס ער טראכט: 'עה, איך בין שוין מיואש! איך לי מנחם! איך וועל שוין קיינמאל נישט האבן קיין תיקון! עס וועט שוין גארנישט ווערן פון מיר!' - זאל ער וויסן אז אין יענע רגע איז באשאפן געווארן זיין ריכטיגער תיקון! ווילאנג ער איז געווען אין א מצב וואו ער האט זיך נאך געקענט פארשטעלן וויאזוי ער וועט זיך ארויסזען פון זיין מצב און אנקומען צו א תיקון, איז א ראייה אז ער איז נאכנישט אנגעקומען צו זיין תיקון, אבער איינמאל ער האט איינגעזען אז בדרך הטבע האט ער שוין נישט קיין תיקון, ער איז אין א מצב פון 'איך לה מנחם' - דעמאלט באותו רגע איז געבוירן געווארן דער 'הוה לה מנחם'!

אויב די ירידה איז נישט לפי השגתנו - איז די עליה אויך שלא בהשגתנו

ווי מער א מענטש שפירט אז זיין ירידה איז ממש באופן פלא, ער שפירט דעם 'ותרד פלאים' - אז דער רבונו של עולם אליינס ווארפט אים אראפ אין פלא'דיגע ירדות, אזעלכע ירדות וואס ער האט זיך קיינמאל נישט געהאט פארגעשטעלט אז דאס קען פאסירן צו אים - זאל ער וויסן אז עס וועט זיך זיכער ענדיגן מיט א פלא'דיגע עליה! עס וועט קומען אזא פלאי פלאים'דיגע עליה וואס ער האט זיך קיינמאל נישט געהאט גערישט דערויף! ווייל ווילאנג די ירידה איז 'בדרך הטבע', ער האט זיך געהאט גערישט אויף אזא ירידה, דעמאלט איז טאקע צרות! ווייל דאס מיינט אז דער רבונו של עולם האט זיך 'מסתיר פנים' געווען און אים איבערגעלאזט אויף די 'דרכי הטבע', אבער טאמער איז עס אזא אבנארמאלע ירידה 'שלא כדרך הטבע', נו, זעט מען דאך דא די ספעציעלע השגחה פרטית פונעם רבונו של עולם! דאס איז נישט קיין 'העלמה' וואו דער אויבערשטער איז זיך 'מעלים' - נאר פארקערט, דער אויבערשטער איז זיך דא מגלה! נו אויב אזוי, איז זיכער אז דא קומט צו גיין אן אבנארמאלער תיקון 'שלא כדרך הטבע'!

נקודות:

אויב דער אויבערשטער גיבט היינט אזא מין ירידה - אויף אן אופן פון 'ותרד פלאים' - גיבט דער אויבערשטער אויך די כוחות דורכצוטראגן די ירידה! אן עובד ה' האט היינט ספעציעלע כוחות אין תורה און תפלה! זיין תורה איז אסאך העכער ווי ער מיינט! זיין תפלה איז אסאך גרעסער ווי ער מיינט! זיין תפלה איז אסאך גילויים אסאך גילויים וואס ער האט זיך נישט פארגעשטעלט אינעם וויסן חלום

א מהפיכה אויף דער וועלט! אזא איבערקערעניש געווארן! אזויפיל צרות געווען! אז מען האט זיך נישט פארגעשטעלט אז עס קען זיין ערגער ווי דעם. פון אלע זייטן מען האט גענומען אידן צו די ארמיי, מען האט גע'הרג'עט מענטשן רעכטס און לינקס. און אפילו נאך וואס די מלחמה האט זיך געענדיגט, איז געווען ממש א 'בלבול העולם', אסאך שיינע קהלות מיט רבנים - זענען צופאלן געווארן! אזויפיל חסידות'ן זענען צונויט געווארן! אזויפיל רבי'ס זענען נישט צוריק געגאנגען צו זייערע שטעט, ווייל זיי האבן נישט געהאט וואו צוריק צו גיין! אזויפיל אידן האבן זיך געמוטשעט אויף א שטיקל בריט נישט האבנדיג קיין שום מקור פרנסה! די אנטיסעמיטיזם איז געווען שרעקליך און נאך משונה'דיגע צרות וואס מען קען זיך ממש נישט פארשטעלן.

די רעזולטאטן פון דער מלחמה - די פארטייען הייבן זיך דעם קאפ

באלד ווי די מלחמה האט זיך געענדיגט האבן זיך אלע פארטייען געהויבן דעם קאפ. די ארימקייט צוזאמען מיט דעם אפגעשוואכטן 'כח הרבנות' און 'כח הצדיקים' האט זיי צוגעשפילט אז זיי האבן מצליח געווען צו אריינדרינגען אין אלע היימישע מקומות, אין פוילן און גאליציע און אין אלע געגנטער ארום. אין רוסלאנד איז נתייסד געווארן א פיינסטערע פארטיי פון קאמוניזם און אין אנדערע פלעצער איז נתייסד געווארן א פארטיי פון ציוניזם, און דערצו האבן אויך די רעגירונגען אנגעהויבן צו רודפ'ן די ארטדאקסישע אידן, אזוי אז עס איז געווען גאר שווער צו בלייבן אן ערליכער איד. די צדיקים האבן טאקע מלחמה געהאלטן מיט די אלע פארטייען, אבער עס איז

געווען א שווערע מלחמה פון אלע זייטן! עס איז כמעט נישט געווען קיין איין אידיש שטוב וואס עס זאל נישט דארט קאליע ווערן איינער פון די משפחה, אפילו ביי די גרעסטע רבי'שע און הייליגע שטיבער, עס איז געווען א חידוש אויב מען האט געהערט פון א משפחה וואס קיינער איז נישט קאליע געווארן.

דער צווייטער קריג און אירע ווייטאגן

נו, האט מען געמיינט אז דאס איז שוין די גרעסטע 'חבלי משיח' וואס קען נאר זיין. האט דען איינער אפילו גע'חלומ'ט אז 'חבלי משיח' מיינט גאר די צווייטע וועלט מלחמה?! ווער האט זיך געגלייבט אז דאס וועט אמאל פאסירן?! עס האט דאן נישט קיין ווערטער צו רעדן וואס דארט איז פארגעקומען! עס איז דאך נישט צום באגרייפן מיטן שכל וואספארא 'כליון' כלל ישראל איז דא דורכגעגאנגען! דער רב זי"ע האט אמאל געזאגט: 'וויפיל חז"ל האבן מגלה געווען אין מדרש איבער חבלי משיח - איז דאס אלעס נישט געווען קיין 'מעין' פון וואס עס האט זיך דארט אפגעטוהן!'. ענליך דערצו האט דער סאטמאר רב זי"ע געזאגט: 'די צרות ביים חורבן בית המקדש זענען נישט געווען קיין מעין פון דער מלחמה!'. מען קען נישט ענדיגן צו רעדן פון דער שרעקליכער ווייטאג וואס דער מלחמה האט געמיינט ביי די אידן וועלכע זענען דאס דורכגעגאנגען.

דער הסתר פנים אין ארץ ישראל

נו, האט מען געמיינט אז באלד נאך דער מלחמה וועט מען אויפגעראכטן ווערן, עפעס וועט נתגלה ווערן נאך אזא מלחמה, אבער ביז דערווייל - גארנישט! אין קול ואין עונה! מען הערשט פשוט אן מין 'הסתר פנים' וואס לאזט זיך נישט גלייבן! עס טוט זיך א ישוב אין ארץ ישראל מיט צענדליגער טויזנטער פרומע אידן, און פלאי פלאים, די מושלים זענען גאר די גרעסטע עוקרי הדת! די גרעסטע ציונים וועלכע האבן אלעמאל געפרעדיגט מינות און פריקת עול - זיי זענען גאר די פירער! און זיי קענען ארויסקומען שרייען אז זיי זענען געווען גערעכט אז מען דארף האבן א אידישע מדינה מיט 'כחי ועוצם ידי', ווייל אויב נישט וועלן מיר זיין 'צאצאן בטחה'. דאס איז דאך א שונה'דיגער 'הסתר פנים' וועלכע האט נישט זיינס גלייכן! עס איז דאך ממש א 'הסתר בתוך הסתר'!

את אשר יגורנו בא - דער נסיון פון טעכנעלאגיע

עס גייט דורך עטליכע יאר און צוביסלעך ווערט אידישקייט אוועקגעשטעלט ווי אין דער אלטער היים - סיי אין ארץ ישראל סיי אין ארץ חוץ לארץ - מען בויפט קהלות, מען עפנט חדרים און שיבות, און אידישקייט בליהט. נו, האט מען געמיינט אז מיט אט דעם מצב וועט מען שוין גיין קעגן משיח'ן. דער סאטמאר רב זכורנו לברכה האט אמאל געזאגט אז ער האט א גרויסן פחד אז עס קען נאך קומען א גרויסער נסיון בעפאר ביאת המשיח. מען האט שוין געהאלטן כמעט זיבעציג יאר נאכן קריג, און אויפאמאל קומט אראפ א פרישע מגיפה וועלכע רופט זיך 'טעכנעלאגיע' - וואס דאס איז פשוט א ספעציעלער כח וואס מען האט געגעבן פון הימל פאר דער סטרא אחרא, און ליידער נעבעך נשמות רעכטס און לינקס! האט זיך איין מלחמה-איבערלעבער געהאט פארגעשטעלט אז ער וועט האבן אייניקלעך וועלכע וועלן קאליע ווערן?! דאס איז דאך ממש אן אומגערישטע ירידה! פאר צוואנציג יאר צוריק האט מען זיך זייער זעלטן אנגעטראפן מיט א בחור וועלכער איז קאליע געווארן, אבער היינט זעט מען עס וואו אימער מען גייט און שטייט! ווי נאר א בחור ווערט אביסל שוואך מיט די סדרי הישיבה - כאפט אים די סטרא אחרא אוועק אין איין רגע! אמאל האט מען קיינמאל נישט געהערט אזא זאך אז אן ערוואקסענער מענטש וועלכער פאלט שוין א משפחה זאל קאליע ווערן, אבער היינט הערט מען ליידער אסאך אזעלכע ערשיינונגען, ווי ערוואקסענער מענטשן לאזן איבער זייערע משפחות און ווערן קאליע! עס טוט זיך אפ ממש א מלחמה, וואס די סטרא אחרא קעמפט מיט ציין און נעגל קעגן די קדושה, און זיי האבן נייע געווער וואס מען האט זיי קיינמאל נישט געהאט געגעבן פון הימל! אויף דער היינטיגער ירידה קען מען זאגן במלוא מובן המלה: 'וַיִּתְּרַד פְּלִאִים' - עס איז פלאי פלאים ווי ווייט די ירידה גייט! ווי ווייט מען האט זיך נישט געהאט פארגעשטעלט וואספארא ירידה עס קען קומען! און לאמיר האפן אז עס האט זיך שוין געענדיגט ביי דעם.

אין אזא דור קען מען שטייגן גאר הויך אומערווארטעט

אויב מיר האלטן ביי א מצב פון 'וַיִּתְּרַד פְּלִאִים אין מִנְחָם לָהּ' - איז עס פון צווייטן זייט אויך א חיזוק פאר יעדן מנכס ה'! אז אין דער ירידה זעט מען א קלארע השגחה! עס איז זיכער אז מען קען היינט זוכה זיין צו א פלא'דיגע עליה! ווער עס וויל זיך מחזק זיין מיט די גוטע רוחניות'דיגע מתנות וואס דער אויבערשטער גיבט אזוי היינט אויך, און ער זוכט און וויל דינען דעם אויבערשטן - וועט אים דער רבוננו של עולם העלפן און ער וועט זוכה זיין צו גאר גרויסע מדרגות! ווייל אויב עס איז 'אין לה מנחם' איז 'הוה לה מנחם' - אויב דער אויבערשטער גיבט אזא ירידה, גיבט דער אויבערשטער אויך די כוחות דורכצוטראגן די ירידה! אן עובד ה' האט היינט ספעציעלע כוחות אין תורה און תפלה אויף אן אופן 'גאה' זיין תורה איז אסאך העכער ווי ער מיינט! זיין תפלה איז אסאך גרעסער ווי ער מיינט! און ער וועט אנקומען צו גילויים אסאך העכער ווי ער מיינט! אזעלכע גילויים וואס ער האט זיך נישט פארגעשטעלט אינעם וויסטן חלום!

דער אויבערשטער זאל העלפן אז מען זאל שוין זען די גאולה מיט די גשמיות'דיגע אויגן, 'וַיִּרְא קָל פֶּשֶׁר וַיִּחְזַק בְּיָד ה' דָּבָר', ועיינינו תראינה מלכותן ברחמים, במהרה בימינו. אמן.

• הרה"ק הרבי רבי אליעזר מדזיקוב זי"ע אמר פעם לבניו הק': 'פון די אלע צדיקים וואס איך האב געקענט, איז מיר אַם מערסטנס א שאד וואס ענק האבן נישט געקענט דעם רבי'ן פון לובלין, די צוויי אויגן האבן אים געלאכטן אזוי ווי צוויי שטערן אין הימל' (מכל הצדיקים שהכתי, חבל לי ביותר על כך שלא הכרתם את ההי"ק הרבי מלובלין זי"ע, שני עיניו היו מאירים כמו שני כוכבים בשמים).

• כ"ק רבינו זי"ע הכיר בילדותו יהודי זקן שהגיע לסטיטשין מעיירה קטנה בשם 'פאטשינאו' שהיתה קרובה אליה מן העבר השני של נהר ה'ווייסל' בגבול פולין וגאליציע. ואותו זקן עוד זכה לנסוע אל הרבי מלובלין, וסיפר מעשה שאירע עמו. פעם אחת בא מפאטשינאו אל הרבי מלובלין לשבת, ביום שב"ק בבוקר התבטא הרבי כי יש איוו עיירה ליד ה'ווייסל' שאירע בה שריפה בליל שב"ק הזה, ולא ידע הרבי לומר את שם העיירה כהוגן ואמר 'פאטש... פאטש...' כחוכך ומסופק איך היא נקראת. שאל זה היהודי 'אולי כוונת הרבי לעיירה פאטשינאו?' ענה הרבי כי אכן לזה היתה כוונתו. מיד אמר לו כי הוא דר שם, וא"כ הרי הוא מבקש לדעת אם גם בביתו היתה השריפה. אמר לו הרבי: 'מָשָׁל מִיר אויס ווי דו וואוינט' (המשיל בפני את מקום מגוריך), והניח הרבי את ידיו מעל עיניו כמשקף לראות שם, ואמר לו בעודו מביט וצופה 'אכן נשרף וכאן נשרף', כמו מי שמסתכל על העיר מקרוב, ואז אמר לו: 'דיין הויז איז נישט פאברענט געווארן' (ביתך לא נשרף). אחר שב"ק חזר לביתו, וראה כי מכל דברי הרבי לא נפל דבר ארצה, כי ממש הסתכל וראה הכל בדיוק כמו נביא ממש.

• סיפר כ"ק אדמו"ר מאמשינאו זי"ע כי הרבנית של זקינו הרה"ק רבי איציקל מווארקא זי"ע היתה אשה חשובה מאד ומקור משפחתה היתה ממשפחת מתנגדים. פעם אחת חל תשעה באב בשבת וישב הרה"ק מווארקא בסעודה ג' אחר צאת השבת, והמשיך לשבת עם בגדי שבת ולא רצה לברך מסעודה ג', וכבר עברו כמה שעות מצאת השבת ועדיין לא פשט את בגדי השבת, ולא נכנס לביהמ"ד לאמירת הקינות אלא ישב לו לברדו שקוע בשרעפי קודש.

• עובדא הוה באיוה יו"ט שהיה הרבי מלובלין עי"ף מאד ונכנס לחדרו לפוש מעט, באותה שעה עמד תלמידו הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זי"ע על פתח ביתו של הרבי, ושמר שלא יכנסו אנשים אליו להטריחו. פתאום ראה רבי מרדכי דוד שלשה אנשים היוצאים מבית הרבי, ונבהל מאד איך נכנסו אל הרבי כאשר שמר כ"כ. נכנס במרוצה אל הרבי בבחילה, והתנצל בפניו כי הוא שמר כראוי, ואינו יודע מהיכן באו האנשים האלו. שאלו הרבי: 'האסט זיי כאטשיג געזעהן?' (האם לכל הפחות ראת אומתם?), ענה כי אכן כן. שאל אותו הרבי: 'האסט זיי אלע געזעהן?' (האם ראת את כולם?), ענה רבי מרדכי דוד: 'דעם מיטלסטן האב איך נישט אזוי גוט געזעהן' (את האמצעי לא ראיתי כ"כ טוב). אמר